

مهدی ازرقی، کارشناس مسائل عراق در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

زمین بازی در عراق چگونه تغییر می‌کند؟

سیدمهدی طالبی

روزنامه‌نگار

نگرانی کشورهای همسایه عراق از تحولات این روزهای این کشور، اگر بیشتر از مردم عراق نباشد، به اندازه آنان است. منطقه غرب آسیا سال‌ها قبل دید که ناامنی در یک کشور به چه سرعتی می‌تواند به همسایگان هم تسری پیدا کند. این روزها در عراق بیش از تعداد معترضان، حجم خشونت‌ها همه را نگران کرده است. قتل و به دار آویختن یک نوجوان ۱۶ ساله یتیم آن هم به شکلی بسیار خشونت‌آمیز، خیلی از معادلات سیاسی در عراق را دستخوش تغییر کرده است. درباره آینده عراق و تحولات احتمالی در این کشور با «مهدی ازرقی»، کارشناس مسائل عراق گفت‌وگو کرده‌ایم. اواز عراق پیش‌بینی‌های نگران‌کننده‌ای در آینده نزدیک دارد؛ پیش‌بینی‌ای که یکی از آنها بروز جنگ داخلی شیعه-شیعه است. متن این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

۱۱۱

با استعفای دولت، همان خطری که بسیاری درباره آن هشدار می‌دادند، یعنی خلأ سیاسی در عراق به‌نوعی حاکم شده است. الان هم محمد شیاع السوداني یکی از گزینه‌های نخست‌وزیری است، اما به نظر می‌رسد غلبه فضای آتارشی بر اعتراضات، تشکیل دولت جدید را مشکل جدی مواجه کند. چقدر احتمال تشکیل دولت در عراق می‌تواند جدی باشد؟

ساختار سیاسی عراق و تقسیم قدرت میان لایه‌های سیاسی، به‌گونه‌ای است که نمی‌توان گفت کدام جریان حرف آخر را می‌زند. این مساله نیز به دلیل ساختارهایی است که پس از سقوط صدام ایجاد شده است. از طرف دیگر، برخی جریان‌های اجتماعی در عراق وجود دارند که به‌خاطر تضاد منافع وحدت آنها بر سر یک گزینه به‌سختی شکل می‌گیرد. در عراق چنین جریاناتی بیشتر به شکل عشیره‌ای و متأثر از جریانات سیاسی منتسب به‌خود تصمیم می‌گیرند. انتخاب نخست‌وزیر در شرایط فعلی عراق نقطه‌طفی در وضعیت سیاسی این کشور به‌حساب می‌آید. نخست‌وزیری که پس از این اتفاقات روی کار بیاید نشانه‌ای از شکل‌گیری یک قدرت جدید خواهد بود. این اتفاقات به‌معنای ورود عراق به مرحله‌ای دیگر و وضعیت سیاسی متفاوتی است که در آن نخست‌وزیر یا توجه به تغییرات آتی قانون انتخابات نقشی مقتدرانه خواهد داشت.

علی‌رغم تمام این مسائل، جریانات سیاسی عراق در زمانی کوتاه برای رسیدن به یک گزینه واحد به توافق نخواهند رسید. پیش‌بینی می‌شود حداقل تا یک سال آینده عراق نمی‌تواند دولت مقتدر و یابثاتی را به‌خود ببیند، زیرا گزینه‌ای که به‌تازگی برای نخست‌وزیری مطرح شده (شیاع السوداني) هم با خواست و چارچوب‌های بیان شده معترضان هم‌راستا نیست؛ معترضان اعلام کرده‌اند نخست‌وزیر آینده عراق نباید عضو و منتسب به جریان‌های سیاسی باشد. السوداني دو دوره وزیر کار بوده و الان هم نماینده پارلمان و عضو ائتلاف دولت قانون نوری المالکی است. این سوابق با آن ویژگی‌هایی که معترضان می‌خواستند نمی‌خواند و از سوی آنها مورد تأیید نیست. بعد از مطرح شدن السوداني به‌عنوان گزینه نخست‌وزیری، چهره‌های رسانه‌ای وابسته به صدر با نام «محمد صالح العراقی» پیامی را در توئیتر منی‌بر مخالفت با وی منتشر کرد. روز گذشته نیز یکی از نماینده‌های ائتلاف الفتح در پارلمان اعلام کرد که نام السوداني برای نخست‌وزیری مطرح نیست. حالا شاید منظورش این بوده که او نامزد جریان الفتح نیست. این مسائل نشان می‌دهد انتخاب نخست‌وزیر موضوع زمان‌بری خواهد بود. خواسته‌های طرف‌های حاضر در فضای سیاسی عراق هرکدام سمت‌وسویی متفاوت با دیگر طرف‌ها دارد. معترضان و برخی جناح‌های سیاسی بر سر اینکه چه چیزی را نمی‌خواهند اتفاق نظر دارند اما درباره اینکه چه چیزی را می‌خواهند متفق نیستند. به‌غیر از این موضع بازیگران خارجی نیز در وضعیت فعلی عراق مؤثر است. این بازیگران می‌خواهند به بحران عراق دامن بزنند و این کشور را بار دیگر به دوره بی‌ثباتی و ناامنی بازگردانند. روشن است منافع آمریکا و رژیم صهیونیستی در ناامنی عراق است که یکی از الزامات آن نبودن دولتی مستقل و مقتدر در بغداد است.

اعتراضات عراق در حال ورود به چهارمین ماه خود است. از همان ابتدا یک مساله نگران‌کننده خشونت موجود در بین معترضان بود. پنجشنبه گذشته هم تظاهرات کنندگان در میدان الوثبه بغداد نوجوانی ۱۶ ساله را به طرز فجیعی

به قتل رساندند. علی‌رغم آنکه این اقدام توسط برخی تظاهرات کنندگان محکوم شده اما فیلم‌ها و تصاویر منتشرشده از این جنایت نشان دهنده حضور همگانی و رضایت آنها در این جنایت دارد. چرا اعتراضات مدنی به اینجا کشیده شد؟

نتیجه حاکم نبودن دولتی مستقل و مقتدر بر یک جامعه، چنین درگیری‌ها و نزاع‌هایی است. در این فضا گروه‌های حاضر در جامعه فکر می‌کنند حق دارند به هر شخصی که آنان مخل امنیت می‌دانند، حمله کنند و حتی او را به قتل برسانند. این طبیعت جامعه‌ای است که یک حاکم مقتدر بر آن ریاست ندارد. ما کاری به علت این اتفاق نداریم، اینکه آیا آن نوجوان اقدام به تیراندازی کرده یا نه یا اینکه او تنها از معترضان خواسته است از منزلش فاصله بگیرد. اصل ماجرا این است که یک‌سری از ترورها و اتفاقات خشونت‌آمیز در عراق اتفاق می‌افتد تا بار دیگر التهایات به‌اوج برسد. مسائلی مانند قتل این نوجوان و دیگر کشتارها می‌تواند زمینه‌ساز ورود نهادهای بین‌المللی به بهانه ناامن بودن این کشور به عراق باشد. این اتفاق فارغ از دلایلش وارد کردن عراق به صحنه یک درگیری خشونت‌آمیز است. به‌نظر بنده اتفاق پنجشنبه تبدیل به سکوی پرشی برای ورود معترضان به درگیری‌های خشونت‌آمیز با نیروهای امنیتی خواهد شد؛ درگیری‌هایی که خارج از توان نیروهای نظامی و امنیتی عراق است.

معترضانی که این روزها همچنان در خیابان‌های عراق حضور دارند، وابسته به چه جریان‌هایی هستند؟

چندان تفکیک‌پذیر نیست. اما آنچه در صحنه دیده می‌شود تنوع و گوناگونی مردم از اقشار و گروه‌های سنی مختلف و به‌ویژه جوانان و نوجوانان است. زنان هم حضور دارند. البته جمعیتی که در میدان التحریر مستقر شده، خیلی زیاد نیستند. یعنی این‌طور نیست که بگوییم کل مردم عراق معترضند. معترضان در مقاطع ویژه و در طیف‌های خاص خوب دیده می‌شوند؛ مثلاً شب‌ها ساعت ۹ به بعد برنامه‌های فرهنگی مثل سرود و نمایش اجرا می‌شود و مردم می‌آیند و به جمعیت اضافه می‌شوند. معمولاً هم فیلم‌هایی که از بالا گرفته می‌شود تا تعداد معترضان را نشان دهد، مربوط به همین ساعات شب است. طی روز جمعیت پراکنده‌تر است و تعداد کمتری در میدان التحریر و سایر مکان‌ها حضور پیدا می‌کنند. علاوه بر این در مواقعی که دانشجویان و دانش‌آموزان دسته‌جمعی به میدان می‌آیند، اعتراضات با زتاب خبری ویژه‌ای پیدا می‌کند. در استان‌های مختلف گروه‌های پراکنده هر از چندگاهی اقدام به برگزاری راهپیمایی می‌کنند و فیلم می‌گیرند. اما در پشت این اعتراضات، کسانی که به شکل ثابت حضور دارند، در سه دسته قابل تفکیکند؛ یک دسته شخصیت‌های فرهنگی یا همان سلب‌یرتی‌ها اعم از خواننده، بازیکن فوتبال و... هستند که در راستای تهییج معترضان به تداوم اعتراضات تلاش می‌کنند. دسته دیگر گروه‌های سیاسی عمدتاً وابسته به مقتدی صدر و حیدر العبادی هستند که با استعفای دولت جایگاه و سهمیه بیشتری طلب می‌کنند. گروه

سوم هم حلقه‌های پنهان مثل سفارت آمریکا و عربستان هستند که به صورت غیرمستقیم و از طریق منابع مالی یا برگزاری دوره‌های آموزشی، لیدرهایی را تربیت کرده‌اند و

توانسته‌اند روی اعتراضات اثر بگذارند.

ماهیت دخالت صدر در این اعتراضات چیست؟ برخی می‌گویند نیروهای صدر در توسعه خشونت و حتی کشتن نوجوان عراقی شرکت داشته‌اند؟

شرکت داشتن‌شان به این معناست که بخشی از گروهی که این جنایت را مرتکب شده‌اند، منتسب به صدرند. ظاهراً صدری‌ها هم به این اتفاق واکنش نشان داده‌اند و گفته‌اند باید عوامل این اتفاقات شناسایی و مجازات شوند.

با گسترش خشونت‌ها امکان دارد اعتراضات تبدیل به جنگ شیعه-شیعه شود؟

این یک تحلیل جدی از واقعیت عراق است. هم کسانی که به شکل میدانی در عراق حضور دارند و هم کسانی که روندهای جریان‌های سیاسی عراق را دنبال می‌کنند، می‌گویند مسیری که عراق در حال طی کردن آن است، دیر یا زود به این نقطه می‌رسد. پیش‌بینی من خصوصاً بعد از جنایت روز پنجشنبه، این است که تا دوام آینده درگیری‌ها شکل جدیدی به‌خود می‌گیرد.

حشد الشعبی یکی از گروه‌های مورد هدف اعتراضات بود. برخی جریانات می‌خواهند به این گروه لطمه بزنند. چقدر احتمال دارد این نیرو تضعیف شود؟

پروسه تضعیف و حذف حشد الشعبی، بعد از اعتراضات آغاز شد. اولین اظهارات در این باره بعد از اعلام شکست داعش طرح و ادعا شد که فلسفه حشد الشعبی مبارزه با داعش است، حالا که داعش شکست خورد به حشد الشعبی نیازی نداریم. بعد از این مساله، موضوع لزوم تحویل سلاح گروه‌های نظامی پراکنده و در نهایت موضوع ادغام ساختار حشد الشعبی با ساختارهای نظامی عراق مطرح شد. مخالفت قبل از اعتراضات با حشد‌العشبی به بعد از اعتراضات هم کشیده شد و برخی جریانات می‌خواهند هر اتفاقی که می‌افتد آن را به‌نوعی به حشد‌الشعبی مربوط کنند. مثلاً می‌بینیم که درگیری‌های مصنوعی در بغداد و حاشیه اعتراضات ناگهان شکل می‌گیرد. نیمه‌شب گروه‌هایی برای دفاع از معترضان به میدان می‌آیند تا با گروه‌های ناشناس درگیر شوند. در میانه این درگیری تعدادی از معترضان کشته می‌شوند و بعد ادعا می‌شود گروه حمله‌کننده حشد الشعبی و کتاب حزب الله و عصاب اهل حق و گروه دفاع‌کننده گروه منتسب به جریان صدر است. یکی از دلایلی که برخی جریانات به دنبال انحلال حشدالشعبی هستند به خاطر ارتباط سازمان با جمهوری

اسلامی است. مشخص است که اغلب فرماندهان حشدالشعبی، آموزش‌ها و ساختارهایی که شکل گرفته با همراهی، مشورت و حضور جمهوری اسلامی بوده است؛ خصوصاً فرماندهان این سازمان از ابومهدی مهندس تا هادی العامری سال‌های طولانی در ایران بودند. اغلب گروه‌های سیاسی عراق به‌نوعی با جمهوری اسلامی در ارتباط بودند. مجموع این شرایط باعث شده برخی در عراق تحت‌تأثیر شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های غربی، به این جمع‌بندی برسند که گروه‌های سیاسی ما اغلب تحت نفوذ جمهوری اسلامی هستند، بنابراین ناکارآمدی دولت عراق نتیجه حضور آدم‌های وابسته به ایران است. با این نگاه می‌گویند حشد الشعبی هم به ایران وابسته است، بنابراین حشد هم عنصر نامطلوب است. وقتی می‌خواهند ایران را بزنند، حشد‌الشعبی را هم می‌زنند. البته این تحلیل از کلیت عراق نیست. به‌عنوان مثال سال ۸۸ عراقی‌ها از ما می‌پرسیدند چرا ایران این‌طوری شده است؟ فکر می‌کردند کل ایران درگیر اعتراضات است، در صورتی که این‌گونه نبود. قضیه عراق هم مثل اعتراضات سال ۸۸ ایران است، ولی با توجه به نبود ساختار قدرت، ممکن است همان تعداد کم به‌واسطه تصاویر منتشرشده و قدرت سیاسی و نظامی، مسیر دیگری برای عراق رقم بزنند.

در آینده چه باید کرد و چه اتفاقاتی احتمال دارد در عراق رخ دهد؟

من چند نکته ناظر به آینده و نقش جمهوری اسلامی دارم و آن اینکه چطور می‌تواند زمین بازی را تغییر دهد. زمین بازی طراحی‌شده در عراق، طراحی آمریکا برای امتیازگیری، جبران شکست‌های دیگر و تسلط بر عراق است. اگر بخواهیم در این زمین با همین روند بازی کنیم، قطعاً شکست می‌خوریم. تنها راه‌برد برای اصلاح این روند، تغییر زمین بازی است، یعنی باید بتوانیم روی بازیگران عراق و تحولات آن تغییر ایجاد کنیم تا خروجی اعتراضات را به سمت دیگر ببریم. الان اگر همه گروه‌های سیاسی بر سر نخست‌وزیر آینده به توافق برسند، مقتدی صدر به توافق نمی‌رسد، چون گزینه‌های مطلوب خودش را دارد. ما باید روی این بازیگران و از جمله جریان صدر تأثیر بگذاریم. ما نمی‌توانیم با این جریان یا آن جریان صحبت کنیم که نخست‌وزیر انتخاب کنید. در این وضعیت ما بازنده‌ایم، چون قطعاً نخست‌وزیر آتی نمی‌تواند مسیر قبلی‌اش با ایران را ادامه بدهد. نخست‌وزیر آتی از سمت جامعه، جریان‌های سیاسی و همچنین آمریکا تحت فشار است. ما همین الان یک چیزی را از دست دادیم. به‌نظر می‌رسد هدف ما فقط انتخاب نخست‌وزیر است. این دقیقاً همان طراحی آمریکاست. به احتمال بسیار زیاد یا بهتر بگویم در حد قطعی، یکی از اقدامات نخست‌وزیر بعدی، انحلال حشد الشعبی است. بعد از ادغام ساختار حشدالشعبی، اختیار تصمیم‌گیری در مورد این نیرو به نخست‌وزیر رسیده است. ادغام در ارتش در دوره عبدالمهدی با این فرض انجام شد که نخست‌وزیر همراه با حشد الشعبی است. در دوره او حشد الشعبی می‌توانست جایگاه باثباتی پیدا کند تا مقامات بعدی دیگر نتوانند حذفش کنند، ولی این تغییر عبدالمهدی و در شرایطی که ساختارهای این نیرو به ساختار اصلی تبدیل نشده و در حد وسط است، به معنای خطر بزرگ است. احتمال انحلال حشد الشعبی بالاست و این را باید دست‌اندرکاران بحث عراق مدنظر قرار دهند.

چین: هرگز تحریم و قلدری آمریکا را نمی‌پذیریم

وزیر خارجه چین می‌گوید هرچند این کشور خواهان حل اختلافات با آمریکا است، اما هرگز تحریم‌های یکجانبه و قلدری واشنگتن را نخواهد پذیرفت. به گزارش فارس به نقل از روزنامه «واشنگتن پست»، وانگ یی، وزیر خارجه چین که روز جمعه در نشستی در پکن صحبت می‌کرد، گفت: «ما آماده‌ایم از طریق گفت‌وگو و بحث‌های مبتنی بر برابری و احترام متقابل تضاده‌ها و اختلاف‌ها با ایالات متحده را حل کنیم، اما هرگز تحریم‌های یکجانبه یا قلدری را نخواهیم پذیرفت.» وی همچنین آمریکا را «مایه دردسر جهان» توصیف کرد و گفت چنین اجازه دخالت در امور داخلی خود را نمی‌دهد و دست‌های سیاه «مداخله‌گر» در هنگ‌کنگ را «قطع می‌کند.» پکن پیش از این هم از واشنگتن به دلیل حمایت از معترضان ضد دولتی در هنگ‌کنگ انتقاد کرده و گفته است که آمریکا تلاش می‌کند ثبات و امنیت چین را تضعیف کند.

چین اولویت اول و روسیه اولویت دوم آمریکا

وزیر دفاع آمریکا اعلام کرد چین و روسیه به ترتیب اولویت‌های اول و دوم پنتاگون در جهان هستند. به گزارش فارس، «مارک اسپر»، وزیر دفاع آمریکا ضمن حضور در نشست اندیشکده شورای روابط خارجی آمریکا) و سخنرانی در آن مدعی شد پکن و مسکو حاکمیت کشورهای کوچک و همسایگان خود و همچنین قوانین بین‌المللی را نقض می‌کنند. به گزارش روزنامه «ساوت چایننا مورنینگ پست» از همان سلب‌یرتی‌ها اعم از خواننده، بازیکن فوتبال خود علیه چین و روسیه، این بار در نشست شورای روابط خارجی آمریکا مستقر در نیویورک گفت: «امروز، نظم قانون‌محور بین‌المللی که آمریکا و متحدانش به‌سختی برای ایجاد آن تلاش کرده‌اند، مورد آزمون قرار گرفته است.» اسپر مدعی شد: «هر دوی این کشورها (چین و روسیه) به سرعت در حال نوسازی نیروهای مسلح‌شان و توسعه توانمندهای در حوزه‌های فضا و سایر هستند.»

تصویب استیضاح ترامپ در کمیته قضایی کنگره

کمیته قضایی مجلس نمایندگان آمریکا با تصویب لایحه استیضاح دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، این لایحه را برای رای‌گیری به صحن علنی این مجلس فرستاد. بنابر قوانین کنگره، رای‌گیری در کمیته قضایی نخستین گام قانونی برای به‌رآی گذاشتن لایحه استیضاح در صحن علنی مجلس نمایندگان است. قرار بود این رای‌گیری عصر پنجشنبه هفته گذشته برگزار شود، اما مابایحث و اختلاف‌نظر میان اعضای دموکرات و جمهوری خواه کمیته قضایی همراه بود و نمایندگان موافق و مخالف ۱۴ ساعت با هم بحث کردند. اگرچه تصویب این لایحه در کمیته قضایی مجلس نمایندگان که تحت کنترل دموکرات‌هاست تقریباً قطعی بود اما مابا تکویت شدن این رای‌گیری فرایند قانونی استیضاح ترامپ رسمیت یافت. به این ترتیب، دونالد جی. ترامپ، چهارمین رئیس‌جمهوری تاریخ آمریکا لقب می‌گیرد که از سوی کنگره رسماً برای استیضاح او اقدام شده است.

کره شمالی: آزمایشی «بسیار مهم» انجام داده‌ایم

کره شمالی دیروز اعلام کرد که آزمایشی بسیار مهم در مرکز پرتاب ماهواره این کشور انجام داده است. بنابر گزارش خبرگزاری دولتی کره شمالی این آزمایش روز جمعه در راستای «تقویت بازدارندگی راهبردی و هسته‌ای» این کشور انجام شد. پیونگ‌یانگ یکشنبه گذشته نیز اعلام کرده بود که یک آزمایش «بسیار مهم» در سایت «سوهانه»، مرکز پرتاب ماهواره در شمال غرب این کشور انجام داده است. پیونگ‌یانگ در حالی طی یک هفته دو آزمایش در مرکز «سوهانه» انجام داده که کیم جونگ اون، رهبر کره شمالی پیش از این هشدار داده بود واشنگتن تا پایان سال جاری میلادی برای اعطاف در برابر کشورش و سرگیری مذاکرات دوجانبه فرصت دارد. کره شمالی به‌طور مشخص تأکید می‌کند که آمریکا باید از خواسته خود مبنی بر «خلع سلاح هسته‌ای پیونگ‌یانگ به‌صورت یکجانبه» صرف‌نظر کند.